

Mänsklig säkerhet och utveckling

Faktablad 5 av 6: Sammanfattning av kapitlet "Human security: the nexus between development and security" i rapporten *Spotlight on EU Policy Coherence for Development*.

En hållbar utveckling kan inte uppnås utan fred och säkerhet, och utan utveckling och fattigdomsminskning kan inte varaktig fred uppnås. Under det senaste decenniet har EU och andra aktörer insett att de måste ta sig an denna knutpunkt mellan säkerhet och utveckling. Det har emellertid rört sig om en begränsad syn på säkerhet. Utgångspunkten måste vara mänsklig säkerhet som fokuserar på den individuella människans liv, till skillnad från den traditionella statscentrerade definitionen av säkerhet. Det är också viktigt att utgå från FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Det finns några områden som är särskilt relevanta att titta närmare på när det gäller EU:s samstämmighetspolitik och mänsklig säkerhet.

EU:s nya utrikestjänst

Genom Lissabonfördraget skapades EU:s utrikestjänst (EEAS – European External Action Service) den 1 december 2010. Med EEAS vill EU samordna utrikes- och säkerhetspolitiken. EEAS kan ge EU nya möjligheter att stärka sin kapacitet för att nå uppsatta utvecklingsmål. En utmaning i det nya systemet är att inte låta utvecklingspolitiken bli underordnad säkerhets- eller ekonomiska politiska

intressen. Motsättningar mellan säkerhets- och utvecklingsmål riskerar att öka i omfattning när EU utgår från unionens egna säkerhetsintressen. Mänsklig säkerhet är inte tydlig utgångspunkt i EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, vilket begränsar möjligheterna att skydda enskilda människor och främja utveckling.

Den Europeiska strategin för säkerhet och utveckling i Sahel-området är den första säkerhetsstrategin som tagits fram inom ramen för EEAS.

Strategin - som fokuserar på säkerhet utan att sätta denna i en bredare kontext av utveckling - är ett exempel på hur EU delvis

Väpnade konflikter kostade Afrika 284 miljarder USD mellan 1990 och 2005, vilket är lika mycket som kontinenten tog emot i bistånd under samma period.

låter egna säkerhets-intressen, såsom kampen mot terrorism, påverka hur och var bistånd används. Den visar tydligt vikten av att EU i denna typ av strategier måste ha en långsiktig analys och mänsklig säkerhet som utgångspunkt.

Under det svenska ordförandeskapet 2001 antogs det så kallade Göteborgsprogrammet (*EU Programme for the prevention of violent conflicts*), vilket

Kvinnor i Gedaref på workshop om fredsprocesser. Foto: N. Lazarewicz / DEVCO.

var ett ambitiöst initiativ som bl.a. sökte skapa ökad samstämmighet så att olika politikområden verkade för att förebygga konflikter. Men flera av programmetns åtaganden har fortfarande inte implementerats. EU har istället valt att fokusera på kortsiktig krishantering i konfliktsituationer, vilket är viktigt men inte tar sig an den förebyggande aspekten. Det återstår även för EU att systematiskt göra konflikthantering i samband med att landstrategier tas fram.

Vapenexport

Vapenexporten är ett tydligt exempel på hur EU:s ekonomiska intressen krockar med utvecklingsmålen. Sju av de tio största vapenexportörerna i världen är EU-länder. Trots det berörs inte vapenexporten i EU:s handlingsprogram för samstämmighet. EU beslutade 2008 om en gemensam position för vapenexport som är juridiskt bindande. I detta beslut fastställs att medlemsländerna måste se till att vapen och militär teknologi inte exporteras till länder där det kan komma att användas i konflikter eller mot den egna befolkningen. EU:s medlemsländer är också skyldiga att beakta om en eventuell export allvarligt kan påverka den långsiktiga utvecklingen i landet. Trots detta bindande åtagande har EU:s medlemsländer exporterat vapen till länder som Libyen, Saudiarabien och Pakistan.

Biståndseffektivitet och militarisering av biståndet

Bistånd går i ökad utsträckning till konfliktdrabbade stater och stater i konflikt, och 2009 utgjorde det en tredjedel av det totala biståndet. Biståndet till dessa länder utgör ofta en del i en mer omfattande insats som kombin-

Kostnaden för världens militära utgifter skulle räcka till att uppnå Millenniemålen fem gånger om.

erar bistånd med utrikespolitik, diplomati och ibland militär närvaro. Bistånd kan stärka säkerhet, men det är viktigt att tydliggöra vad som avses och inte använda biståndet som ett sätt att stärka effekten av den militära närvaron. Ibland ställs villkor kopplade till politiskt och militärt samarbete för att länder ska erhålla bistånd, vilket är problematiskt. Flera studier har visat att detta sätt att använda biståndet är kostsamt, kan förlänga konflikter, och har begränsat resultat på att minska fattigdomen. Bistånd kan stärka mänsklig säkerhet om det utgår från Parisdeklarationens principer om ägarskap, anpassning och ansvarsutkrävande, och de riktlinjer som tas fram inom ramen för den internationella process som går under namnet *Monrovia Roadmap on Peacebuilding and Statebuilding*. Den fokuserar bland annat på vikten av legitim politik, säkerhet, rättvisa, ekonomiska förutsättningar och social service för ett framgångsrikt bistånd i sviktande stater.

25 av 27 EU:s medlemsländer bidrar till insatsen i Afghanistan, och det är ett tydligt exempel på vikten av att inte låta kortsiktiga säkerhetsintressen gå före utvecklingsperspektivet. Många av EU:s medlemsländer kanaliseras bistånd till samma områden där de har militär närvaro. Biståndet har i vissa fall varit nära kopplat till militära strategier. I fallet Afghanistan har det dessutom varit tydligt att kvinnors rättigheter inte har prioriterats, och att de t.ex. har marginaliserats i internationella dialogprocesser. Det är avgörande att bistånd inte har som mål att uppnå EU:s säkerhetspolitiska intressen, utan utgår från de lokala behoven.

Rekommendationer

Det finns en rad åtgärder som EU kan vidta för att stärka unionens bidrag till mänsklig säkerhet och garantera en samstämmig politik för utveckling.

- Alla delar av EU:s utrikespolitik bör analyseras vad gäller deras påverkan på konflikter. Ett viktigt steg i detta är också att implementera Göteborgsprogrammet innehåll om EU:s arbete för att förebygga konflikter inom ramen för EU:s utrikestjänst.
- EU:s utrikestjänst och dess beslutsprocesser måste vara transparenta, demokratiska och präglas av ansvarsutkrävande.
- EU måste se till att beslutet om vilka förutsättningar som måste råda för att EU kan exportera vapen efterföljs, t.ex. genom att upprätta en lista över länder som det är förbjudet att exportera till.
- I förhandlingar om ett globalt avtal för vapenhandel (*Arms Trade Treaty*) måste EU verka för ett tydligt juridiskt bindande beslut som inkluderar import, export och överföringar av alla typer av vapen.
- Inte urholka biståndets civila karaktär ytterligare genom att belasta biståndet med kostnader kopplade till militära insatser eller genom att kanalisera bistånd via militära aktörer.
- Biståndet från EU till konfliktdrabbade stater och stater i konflikt måste utgå från Parisdeklarationen, Accra Agenda for Action, EU:s rådslutsatser från 2007, samt OECD:s principer för närvaro i konfliktdrabbade stater.
- EU måste anta och utveckla riktlinjer för konfliktdrabbade stater och stater i konflikt.

Hela rapporten och alla faktablad hittar du på: www.concord.se eller www.coherence.concordeurope.org